

MUSIC TECHNOLOGIES AND PERSPECTIVE OF SYSTEMATIC EDUCATION OF SOUND CREATION

HUDOBNÉ TECHNOLOGIE A PERSPEKTÍVA SYSTEMATICKEJ EDUKÁCIE ZVUKOVEJ TVORBY

Mgr. Michal Jarabica

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Pedagogická fakulta, Katedra hudby, Slovensko

ABSTRACT

The presented paper describes the relationship between music technologies, the sound industry, the praxis of sound creation and educational reality in Slovakia. Examples of successful models of education in sound creation from abroad and their direct connection to real praxis are introduced. Paper maps the demands of real praxis and the setting of the educational process in Slovakia. The shortcomings of the current state are demonstrated on the example of the subject Music and Computer. Development of a systematic education of sound creation is proposed.

Key words: music technologies, sound creation, perspective

ABSTRAKT

Predkladaný príspevok približuje vzájomný vzťah hudobných technológií, zvukového priemyslu, praxe zvukovej tvorby a edukačnej reality na Slovensku. Predstavuje úspešné modely edukácie zvukovej tvorby zo zahraničia a ich priame prepojenie na reálnu prax. Mapuje potreby reálnej praxe a nastavenia edukačného procesu na Slovensku. Na príklade predmetu Hudba a počítač sú demonštrované nedostatky súčasného stavu. Predstavuje perspektívu budovania systematickej edukácie zvukovej tvorby.

Kľúčové slová: hudobné technológie, zvuková tvorba, perspektíva

ÚVOD

Elektronické a digitálne technológie v 21. storočí prenikli do všetkých oblastí ľudskej činnosti. Vo všeobecnosti pomáhajú prakticky v každej profesii výrazne akcelerovať progres a zefektívňovať procesy každodennej praxe (Šašala 2017, s. 4). Tieto technológie však neplnia len úlohu doplnkových prostriedkov už existujúcich profesií, ale ich zásluhou vzniklo množstvo nových odvetví priemyslu, služieb, kultúry a umenia.

Rovnaký vývoj možno pozorovať aj vo svete hudby, hudobného vzdelávania a zvukového priemyslu. Spektrum spôsobov implementácie a miery využívania hudobných technológií v týchto oblastiach je veľmi široké. Elektronické a digitálne hudobné technológie boli postupne integrované do televízneho a rozhlasového vysielania, profesionálneho zvukového záznamu, profesionálneho aj amatérskeho

muzicírovania, hudobnej kompozície a notácie, ale aj hudobno-edukačného procesu (Brezina 2018, s. 21 – 27). Vzniklo mnoho nových hudobných žánrov, ktoré spoločne spadajú do kategórie elektronickej hudby a ich podstata vychádza z možností týchto technológií. Výnimkou však nie je ani akustická hudba, v súčasnosti významne previazaná s modernými hudobnými technológiami.

Na prelome milénia sa hudobné technológie stali dostupnými pre odbornú a laickú verejnosť v takej miere, aká nebola dovtedy možná z finančných alebo technologických dôvodov. Zvuková tvorba prostredníctvom počítačov a elektronických hudobných nástrojov je fenoménom súčasnej doby. Venujú sa jej takmer všetky vekové kategórie. Významnú časť záujemcov o túto formu umeleckého vyjadrenia predstavuje mládež (Vlčko 2013, s. 5 – 6). Na tento pozitívny vzťah, nie len mladej generácie, k hudobným technológiám a zvukovej tvorbe je nutné včas reflektovať v rámci slovenskej edukačnej reality.

AKTUÁLNE POTREBY PRAXE A EDUKAČNÁ REALITA

Reálna prax vyžaduje, aby pracovné pozície jednotlivých profesií zvukového priemyslu vykonávali kompetentní špecialisti, v tomto zmysle je nevyhnutné zabezpečiť adekvátnu systematickú edukáciu. Potrebu zavedenia špecializovanej edukácie takéhoto zamerania prezentoval ako prvý Arnold Schoenberg v roku 1946. Predstavil víziu interdisciplinárnej edukácie, ktorá spájala oblasti hudby, akustiky, mechaniky, fyziky, ale aj iných príbuzných disciplín. Vďaka kombinácii umeleckých a technických vedomostí a schopností, mal byť absolvent schopný dosiahnuť maximálnu možnú úroveň kvality zvukového záznamu (hudobného aj nehudobného charakteru) a jeho následného postprodukčného spracovania (Schoenberg a Stein 1965, s. 241).

Schoenbergov koncept bol vo väčšine vyspelých krajín identifikovaný a úspešne integrovaný do edukačných systémov a procesov približne od druhej polovice minulého storočia. Výsledkom dekád budovania a progresu sú globálne uznávané edukačné inštitúcie so špecializáciou na zvukovú tvorbu. Za mnohé uvádzame ako príklady Full Sail University na Floride, Washingtonskú univerzitu, Vysokú školu múzických umení Berklee a iné.

Trend s tendenciou rastu predstavujú súkromné edukačné inštitúcie, ktoré ponúkajú širokú škálu edukačných programov zameraných na všetky oblasti zvukovej tvorby. Potenciálny záujemcovia majú na výber od nárazových víkendových kurzov až po možnosť získania akreditovaných akademických titulov. Príkladom takto koncipovaného edukačného inštitútu je SAE Institute, ktorý prevádzkuje globálne viac ako 40 pracovísk v 21 krajinách.

Význam a potenciál edukácie zvukovej tvorby bol úspešne identifikovaný aj samotnými produkčnými a nahrávacími spoločnosťami. Vďaka priamej spolupráci so špičkovými profesionálmi z praxe a zapojeniu sa do reálneho komerčného procesu zvukovej tvorby, získavajú edukanti kvalitnú teoretickú aj praktickú prípravu pre svoju budúcu profesijnú činnosť. Je bežné, že edukanti s excelentnými výsledkami sú po

ukončení edukačného procesu následne prijatý, ako zamestnanci v danej produkčnej alebo nahrávacej spoločnosti. Príkladom takejto fúzie edukácie s reálnou praxou je nahrávacia spoločnosť Abbey road studios v Londýne, ktorej dcérska spoločnosť Abbey road institute je elitnou edukačnou inštitúciou zvukovej tvorby. Okrem prevádzky v Londýne ponúka svoje akreditované edukačné programy aj na pobočkách v Holandsku, Nemecku, Francúzsku a Austrálii.

V súčasnej slovenskej edukačnej realite absentuje prepracovaný systém kontinuálnej edukácie, ktorý by zohľadňoval potreby edukantov so záujmom o uplatnenie v modernom hudobnom (zvukovom) priemysle. Pod prepracovaným systémom kontinuálnej edukácie je myslené systematické pokrytie všetkých úrovní edukačného systému:

- základné umelecké školy,
- konzervatóriá/stredné školy,
- vysoké školy/univerzity.

Podobný problém pozorujeme aj v prípade procesu edukácie budúcich edukátorov, ktorí by mali zabezpečovať odbornú kvalitu edukačného procesu zameraného na zvukovú tvorbu a výchovu majstrov zvuku. Slovenské pedagogické fakulty momentálne neponúkajú možnosť edukácie s relevantnou profiláciou absolventov.

Snaha iniciovať edukačný proces budúcich majstrov zvuku a pridružených profesií v oblasti zvukovej tvorby sa prejavila aj na základných umeleckých školách (ďalej už iba ZUŠ). Podľa štátneho vzdelávacieho programu majú najväčší potenciál na využitie hudobných technológií predmet Hudba a počítač a Odbor audiovizuálnej a mediálnej tvorby. Svojim zameraním a obsahom najviac vyhovuje potrebám zvukovej tvorby práve predmet Hudba a počítač.

Na úrovni konzervatórií a stredných škôl neexistuje žiaden oficiálne schválený predmet ani odbor, ktorého zameranie a kurikulum by nadväzovalo na oblasť zvukovej tvorby.

V rámci vysokoškolskej edukácie ponúka Univerzita Konštantína filozofa v Nitre od roku 2016 študijný program Hudba a zvukový dizajn. Filmová a televízna fakulta Vysokej školy múzických umení ponúka študijné programy Audiovizuálne štúdiá a Strihová a zvuková skladba. Tieto študijné programy majú v súčasnosti najbližšie k vyspelým zahraničným edukačným programom, ktoré sa zameriavajú na zvukovú tvorbu a výchovu profesionálnych majstrov zvuku.

PREDMET HUDBA A POČÍTAČ

Z hľadiska systematickej edukácie zvukovej tvorby je predmet Hudba a počítač v edukačnom prostredí slovenských ZUŠ pomyselnou vstupnou bránou k práci s hudobnými technológiami. Problematika ich optimálnej implementácie do edukačného procesu tohto predmetu je veľmi aktuálna, ale zároveň nedostatočne prebádaná.

Elektronické a digitálne hudobné technológie (softvérové aj hardvérové) plnia v rámci tohto predmetu funkciu didaktických prostriedkov a pomôcok (Brezina 2018, s. 10 – 11). Dôležitá je správna konfigurácia jednotlivých komponentov takéhoto didaktického aparátu, predchádzajúca hudobno-teoretická príprava edukantov, ale hlavne adekvátne erudovanosť a praktické schopnosti edukátorov (Brezina 2018, s. 34 – 39).

Edukácia v tejto špecifickej oblasti na ZUŠ na Slovensku v súčasnosti vychádza z Inovovaného štátneho vzdelávacieho programu pre základné umelecké školy. Učebné plány a osnovy tohto predmetu boli prvýkrát schválené v roku 2005 a odvtedy neprešli žiadnou aktualizáciou. Ak zohľadníme radikálny progres v oblasti hudobných technológií za posledných 16 rokov, tak je zrejmé, že učebné plány a osnovy nereflektujú aktuálne trendy a potreby reálnej praxe. Zároveň je veľkým paradoxom aj fakt, že napriek všeobecne vysokej popularite elektronických a digitálnych technológií u mládeže je záujem o štúdium tohto predmetu extrémne nízky. Podľa dát Centra vedecko-technických informácií Slovenskej republiky (zverejnených ku dňu 15.9.2020) prebiehala edukácia predmetu Hudba a počítač iba na 10 ZUŠ z celkového počtu 334 ZUŠ. Z celkového počtu 72385 edukantov navštevujúcich ZUŠ participovalo na vecnom predmete iba 206, čiže iba 0,28% z celkového počtu edukantov ZUŠ.

Dôvodom aktuálneho stavu je s vysokou pravdepodobnosťou vzájomná kombinácia vyššie uvedených nepriaznivých faktov a faktorov. Dôležitou otázkou je aj to, v akých priestoroch je edukácia realizovaná. Štandardom pre edukáciu zvukovej tvorby by mala byť miestnosť s adekvátne upravenou akustikou, ktorá je vybavená aktuálnymi hudobno-technologickými didaktickými prostriedkami (hardvérovými aj softvérovými). Overenie naplnenia tejto podmienky si vyžaduje podrobný výskum.

AKTUÁLNY STAV SKÚMANEJ PROBLEMATIKY

Väčšina výskumov a publikácií zameraných na hudobnú informatiku sa problematiky systematickej edukácie zvukovej tvorby dotýka iba okrajovo, respektíve nie je ich hlavným cieľom.

Vlčko (2013) vo svojej publikácii *IKT v hudobnom vzdelávaní* pravdepodobne vychádzal z aktuálne platných učebných plánov a osnov predmetu Hudba a počítač. Táto publikácia sa totiž dominantne venuje problematike aplikovania MIDI technológie v edukačnom procese a má skôr charakter skrípt.

Obdobne koncipovaná je aj publikácia Šašalu (2017) s názvom *Základy hudobných digitálnych technológií*. Ako uvádza sám autor, ide o vysokoškolské skríptá, ktorých hlavnou úlohou je rozšírenie digitálnych kompetencií budúcich pedagógov hudobnej výchovy na základných školách. V porovnaní s Vlčkovou publikáciou svojim obsahom zaberá širšie spektrum základných poznatkov o hudobných technológiách a efektívne uvedie laického čitateľa do danej problematiky.

Brezina (2018) je autorom publikácie *Technika a technológie v hudobnom vzdelávaní – východiská, stav, perspektívy*, ktorá sa ako jediná zameriava priamo na problematiku predmetu Hudba a počítač. Autor aktívne pôsobil ako edukátor predmetu

Hudba a počítač na ZUŠ. Aj vďaka tomu táto publikácia v teoretickej časti detailne mapuje historický vývoj technológií v prostredí hudobnej edukácie, ale aj aktuálne trendy a perspektívy pre blízku budúcnosť. Samostatná kapitola je pochopiteľne venovaná predmetu Hudba a počítač. Zdôrazňuje potrebu aktualizovať edukačný obsah a smerovanie daného predmetu tak, aby korelovali so svetovými štandardmi a požiadavkami reálnej praxe. Veľký dôraz kladie aj na nutnosť vzniku študijného programu za účelom výchovy kvalifikovaných edukátorov so zameraním na hudobnú informatiku a zvukovú tvorbu.

PERSPEKTÍVA SYSTEMATICKEJ EDUKÁCIE ZVUKOVEJ TVORBY

Pre väčšinu pracovníkov vo zvukovom priemysle na území Slovenska ešte stále platí, že ich pôvodné vzdelanie malo elektrotechnický alebo umelecký charakter. Práca vo zvukovom priemysle predstavuje do určitej miery prienik týchto dvoch oblastí, výsledkom čoho vzniká potreba veľmi špecifických vedomostí a zručností. Slovenský profesionáli vo zvukovom priemysle sú odkázaný hlavne na samoedukáciu. Tento spôsob je na jednej strane vítaný v rámci doplnenia vzdelania získaného prostredníctvom inštitucionálnej edukácie, ale na druhej strane so sebou prináša prípadné riziká, ak je jedinou formou dostupnej edukácie. Tieto riziká sa prejavujú v podobe nesprávneho pochopenia teoretickej zložky, ale aj osvojením si nesprávnych návykov v rámci praktických zručností. Odstránenie týchto rizík zabezpečí jedine odborný výklad teórie erudovaným edukátorom, následná praktická demonštrácia, konzultácia a korekcia novonadobudnutých poznatkov a schopností, ale hlavne ich praktické precvičovanie samotným edukantom vo vyhovujúcich podmienkach.

Zavedenie systematickej edukácie zvukovej tvorby bude prospešné nie len pre mladých začínajúcich edukantov. Rovnako z neho môžu profitovať aj etablovaní profesionáli z praxe, ktorí by si mohli v rámci štúdia pre dospelých aktualizovať a rozšíriť svoje odborné poznatky a schopnosti.

Predmet Hudba a počítač by po nevyhnutnej aktualizácii mal dostatočne pokrývať úroveň základného umeleckého vzdelania. Na úrovni konzervatórií musí vzniknúť iniciatíva za účelom založenia odboru zameraného na zvukovú tvorbu realizovanú prostredníctvom elektronických a digitálnych hudobných technológií. Kurikulum nového odboru by bolo obsahovo koncipované tak, aby tvorilo plynulý prechod medzi úrovňou základnej umeleckej edukácie a úrovňou vysokoškolskej edukácie. Za zváženie stojí aj prípadné delenie profilácie absolventov na oblasť zvukovej produkcie a oblasť zvukovej postprodukcie. V prípade vysokých škôl a univerzít je pokrytie vyššie uvedenými študijnými programami postačujúce, vzhľadom na aktuálny stav nižších úrovni edukačného systému.

Kľúčovou kategóriou, ktorej treba prioritne venovať zvýšenú pozornosť, je vysokoškolská príprava budúcich edukátorov zvukovej tvorby pre potreby nižších úrovni edukačného systému. Pedagogické fakulty budú rýchlou reflexiou na túto potrebu zohrávať významnú úlohu.

ZÁVER

Slovenská edukačná realita je v oblasti zvukovej tvorby, výchovy majstrov zvuku a edukátorov zvukovej tvorby, v porovnaní so situáciou v obdobne vyspelých krajinách sveta, pomerne zanedbaná a nerozvinutá. Súčasne vykazuje potenciál pre aktualizáciu a inováciu v zmysle naplnenia dobových štandardov. Takýto proces by bol prínosom nie len pre reálnu prax vo zvukovom priemysle, ale zároveň by efektívnym a hlavne produktívnym spôsobom zachytil a využil pozitívny vzťah mladej generácie k elektronickým a digitálnym technológiám.

BIBLIOGRAFIA

1. BREZINA, P. (2018). *TECHNIKA a TECHNOLÓGIE v hudobnom vzdelávaní. Východiská, stav perspektívy*. Nitra, Univerzita Konštantína Filozofa. ISBN 978-80-558-1339-4.
2. SCHOENBERG, A., & STEIN, E. (1965). *Arnold Schoenberg Letters*. New York, St. Martin's Press.
3. ŠAŠALA, R. (2017). *Základy hudobných digitálnych technológií*. Prešov, Prešovská univerzita v Prešove. ISBN 978-80-555-1817-6.
4. VLČKO, P. (2013). *IKT v hudobnom vzdelávaní*. Bratislava, Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave. ISBN 978-80-8052-469-2.

Contact

Mgr. Michal Jarabica

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Pedagogická fakulta, Katedra hudby

Nitra, Slovakia

michal.jarabica@ukf.sk